

Kotona Räisälän Särkisalossa

Unta vaiko totta? Koitti odotettu heinäkuun 29. pv. 1990, kun me Haikosen Hermannin elossa olivat perilliset odotimme auton lähtöä Helsingissä. Olimme lähdössä Karjalaan, lapsuuden kotiin, josta olimme lähteneet tasan 46 vuotta sitten. Vähän aikaisemmin olimme kuulleet, että kotimme seisoi pystyssä ja siellä on asukkaita. Tämä tieto lisäsi jännitystä.

Linja-auto. vei meidät illansuussa Käkisalmeen, jossa majoituimme perheisiin. Se oli mukava kokemus, sillä vastaanotto ja kohtelu oli erittäin ystävällistä, vaikka emme paljon emäntämme kanssa toisiamme ymmärtäneetkään.

Sitten koittikin jo suuri päivä, aamupalan jälkeen pääsimme matkaan. Saimme englantia puuhuvan majapaikan pojan tulkiksemme ja hänen ystävänsä toiseksi kuskiksemme, veli oli löytänyt toisen auton. Kaikki tuntui alkavan mukavasti. Kahdella autolla, hirmuista vauhtia ajoimme Myllypellon kautta Särkisaloon.

Taisi kaikkia kouraista sydäimestä ja vatsanpohjasta kun ylitimme Mustaojan, joka tuntui nyt niin pieneltä ja kapealta. Vasemmalla näkyivät jo kotipellot ja kauempaa jo kotitalokin. Oikealla näkyivät Värjän ja Kurosen talot, vasemmalla Sulo Paukun talo ja sitten tulikin jo Konnitsan tienhaara, josta käännyimme kotiinpäin. Siinä vasemmalla Karoset, oikealla Suutari, näkyi myös Seppälä, metsänreunassa Mattila, kaikki paikoillaan, mutta voi, niin ränsistynyttä ja apean näköistä. Karosen ja Seppälän väli oli rakennettu täyteen taloja tien molemmin puolin. Tekisi tosin mieli panna sana "talot" lainausmerkkeihin.

Sitten käännyimme vasemmalle, Kaikkosen talon raunioille. Siinä Aulis ja Aini olivat käyneet tilapäiskoulua puoli lukukautta ennen lähtöä, kun oma koulu oli otettu sotilaskäyttöön.

Jatkoimme matkaa kävellen. Kun astuimme pellon piennarta, muistot vuosikymmenien takaa tulvahtivat mieleen. Yritimme jotakin kertoakin toisille, siihen ei kukaan kuitenkaan pystynyt vielä. Näkymä tulosuunnasta oli oudonnäköinen. Mäki, joka lapsena tuntui korkealta, oli nyt kumman matala. Navetta oli poissa, vain talli ja sikalaosa rakennuksesta oli jäljellä ja peitti talon näkymästä polulle. Ei ollut aittarakennusta, ei saunaa. Kaunis koivikko oli poissa, vain muutama koivu oli pihapiirissä. Kovin vieraalta kaikki näytti, mutta sittenkin niin tutulta ja turvalliseltakin. Tuparakenus seisoi paikallaan, tuttua, tosin ränsistyneenä ja halpana kuin alennustilaansa anteeksi pyydettyä.

Tuntui merkittävästi, siltä kuin se olisi tuntenut meidät elävän olennon lailla ja halunnut taas meidät suojiinsa. Tuntui kuin ikkunat olisivat itkeneet meidän ikäväämme ja omaa alennustilaansa.

Meidät otettiin hyvin vastaan, saimme kulkea ja katsoa kaikkialle, todeta säilyneet ja muuttuneet asiat. Sisällä oli hyvin vähän muutoksia, leivinuuni helloineen oli poissa, kamarien uunit paikoillaan. ilman savuhormia tosin. Pihapiiri oli kokenut täydellisen muodonmuutoksen. vain molemmat kaivomme olivat paikoillaan ja käytössä, toisella kaivolla vielä entinen pumppumme karjakeittiöstä. Purettujen ulkorakennusten tilalle oli kyhätty hökkeliä, muovikojuja ym.

Meille tarjottiin teetä ulkona muovikelmulla katetussa pöytä- ja penkkiryhmässä. Ensin pöytään tuotiin tee, korppuja ja hilloja, sitten leipää ja omassa maassa kasvatettuja tomaatteja ja kurkkuja. Lopuksi tuotiin omasta kellarista pullo kotiviiniä, joka oli myös valmistettu oman maan antimista.

Siinä pihapenkillä istuimme monenlaisissa mietteissä. Olisimme halunneet kertoa kodillemme, jossa kaksi meistä on syntynyt ja kaksi viettänyt pidemmän tai lyhyemmän osan lapsuudesta, että olemme mekin vanhentuneet ja rapistuneet. Eipä jalka nouse enää ketterästi eikä juokse pihapoluilta naapureihin, Pokkiselle, Karvaselle, Karoselle, Seppälään ja kauemmaksi muihin naapureihin.

Tulkkimme välityksellä pystyimme keskustelemaan nykyisen isäntäväen kanssa ja totesimme, että meillä oli loppujen lopuksi melko hyvä olla. Vihan ja katkeruuden tunteita ei ollut. Päälimmäisenä oli haikeus, suru ja helpotuskin siitä, ettei isä ja äiti ole näkemässä niin paljon työtä ja rakkautta saaneen kodin alennustilaa. Lähtö oli haikea, kotikin tuntui piristyneen silmissämme, olimme jälleen lapsia jättämässä jäähyväisiä. Vanhin heittäessä vielä tuoreita rippikukkasia ikkunasta ulos, joku yrittämässä syödä vielä raakoja marjoja pensaista viimeisen kerran. Kunkin mietteet olivat omiamme, muistot pulppusivat erilaisina, kukin käveli matkan autoille omissa mietteissään.

Matkamme jatkui läpi kylämme kirkolle päin. Koulun pihassa pysähdyimme. Koulu oli hyvässä kunnossa ja toi jälleen mieleen muistot. Kolme meistä neljästä oli aloittanut opintiansä täällä. Entinen kauppa oli pystyssä, samoin tuttuja taloja, Musakka, Tiilikka, Peltonen, sitten setämme Antti Haikosen talo, tuttuna ja kuitenkin niin sekavan näköisine pihoineen. Vesalaisen Antin talo ja sitten talot loppuivatkin, oli vain rämettynyttä metsää ja työn alla olevaa huonoa tietä kirkolle asti. Kirkonkylän näkyvä osa tosi kurjan näköistä.

Saavuimme kirkolle. Kirkko seiso i kummulla yhtä jyhkeänä kuin vuosikymmeniä sitten, aikaa yhä uhmaten. Minä, vanhin meistä olin viimeisiä rippilapsia. Täältä lähes suoraan läksin evakkotaipa-leelle lehmien kanssa kävelemään matkalle, joka kesti kaksi viikkoa. Kotipihalta saamamme kukka-set veimme puun juurelle muistaen kaikkia vainajia, joiden leposijoja on mahdoton löytää.

Palaamme takaisinpäin, poikkeamme Hovinsaareen äitimme syntymäkodin Vuohelaisen talon raunioille. Rakennusten purkamisesta on kauan, puita kasvaa kamareissa, kivijalka on hyvin näkyvissä, samoin navetan rauniot. Muistamme mummolan suuren ja syvän kaivon ja pakenemme kauhuissamme takaisin tielle. Horsmaa kasvavaa pihaa katsellessa muistuvat mieleen suuret omenapuut ja ihanat omenat. Kauempana on kaunis mäenkumpare ja tulee mieleen, että tämä onkin ainoa paikka, mitä ihminen ei ole tuhonnut näkemästämme osasta ennen niin kaunista koti seutua. Lähiympäristö on tuttua, molemmat Poikselät ovat pystyssä, iso Maunula on pahoin rapistunut.

Haikoin mielin jätämme kotikylän, joka ihmeeksemme oli säilynyt täysin tunnistettavana taloineen ja peltoineen, jotka tosin olivat huonosti hoidettuja ja surkeita, pellot kasvoivat heinää, sitäkin kitu-liaasti.

Ympyrä on sulkeutunut. Kiihollisin mielin muistamme kotia, vanhempia ja isovanhempia, joiden kaikkien ansiosta olemme saaneet turvallisen ja vahvan perustan elämälle.

Aliisa Villanen
- Mukana Aulis, Aini ja Anneli Haikokset